

Jak uczyć o Zagładzie na podstawie biografii ?

dr Wiesława Młynarczyk

Propozycja warsztatów

Biografia

Estery Borensztajn

ur. 1932

Warsztat 1

1. Podziel klasę na 2-3 osobowe zespoły.
2. Wysłuchaj fragmentu relacji E. Borensztajn (slajd 5)
3. Wysłuchaj wywiadu z ocalałą Esterą przeprowadzonego przez Martę Rebzde
<https://www.youtube.com/watch?v=MJnl-EjpJBU>
4. Poproś, aby zapoznali się z całym tekstem relacji
<https://www.polskieradio.pl/7/5609/Artykul/2698517Dobro-wraca-podwojnie-sluchowisko-o-Esterze-Borenstein>

Estera Borensztajn

<https://vimeo.com/45468914>

Warsztat 1 cd

5. Poproś uczniów o podkreślenie w tej relacji wszystkich „napotkanych” przez Esterę osób, które wpłynęły na jej losy
6. Następnie niech wybiorą 8-10 postaci z relacji i wpiszą je na małe karteczki rozdane wcześniej uczniom (slajd 7)

<https://radioszczecin.pl/395,3041,reportaz-e-agaty-rokickej-nominowane-w-konkursie>

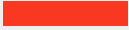

Siemcyniec w Bytomiu. Rok 1948. **Estera Borensztajn** - pierwsza z lewej. [złoty zdjęcie: Marta Fiełzda]

Trwa II wojna światowa. Mieszkańcy pewnej wsi postanawiają wspólnie przechować żydowską dziewczynkę. Wszyscy dzielą tajemnicę. Czują się na równi odpowiedzialni. Jaka jest pamięć tych wydarzeń w samej wsi? Czy znane są dalsze losy dziewczynki?

Z Talmudu pochodzi zdanie: "Kto ratuje jedno życie – ratuje cały świat". Świat Estery Borensztajn i mieszkańców wsi Osiny ratuje od zapomnienia autorka reportażu.

Spotkani przez Esterę ludzie

- Niemcy
 - Znajomy chłopak
 - Mieszkańcy wsi, wieśniacy
 - Stara babcia
 - Gospodarz na kolonii – Józef Goławski
 - Żydzi w jednej stodole
 - Żydowski chłopiec z Siedlec
 - Sołtys wsi
 - Gospodarz, który rozpoznał ją jako Żydówkę,
 - Policjanci
 - Całkiem biedna staruszka
 - Ludzie, którzy kiedyś kupili majątek dziadka
 - Inni ze wsi
 - Polak, wysiedlony z poznańskiego
 - Ksiądz (1)
 - Znajomy ze wsi Koziejaty
 - Zięc znajomych
 - Bogata, bezdzietna kobieta, Genowefa Pieniakowa na wsi Kłoczew
 - Wójt Kłoczewa
 - Profesor
 - Ksiądz (2)
 - Bogata restauratorka
-

Warsztat 1 cd

7. Połóż na podłodzie schematyczny rysunek drogi (slajd 9) i zaproponuj, aby wybrani przez Ciebie uczniowie zaznaczali na rysunku drogi (tzn. kładli w odpowiednim miejscu karteczki) „spotkane” przez Esterę osoby, przypisując ich do odpowiedniej postawy. Zanalizuj z uczniami ten wykres.

Esterka Borensztajn w swoim domu w Hajfie. Zdjęcie zrobione w czerwcu 2014 roku podczas spotkania z reportażystką Martą Rebdą

Droga

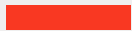
Dobrzy

Obojętni, bierni

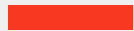
Źli

Warsztat 1 cd

8. Ćwiczenie dramowe (do wyboru)

Wybierz po jednej postaci z każdej grupy i poproś wybranych uczniów o wcielenie się w ich role. Umieść „postacie” - uczniów na symbolicznej drodze i rozdaj uczniom fragmenty tekstu prezentujące określone postaci (wcześniej trzeba te teksty dokładnie przygotować). Po chwili podejdź i zadaj „postaciom” kilka pytań (slajd 11)

Pytanie	Dobrzy	Źli	Obojętni
	Józef Goławski	Sołtys	Mieszkaniec wsi
Kim jesteś?	Nazywam się Józef Goławski	Jestem sołtysem	Jestem mieszkańcem wsi
Gdzie mieszkasz?	Mieszkam na wsi	We wsi	W swoim domu
Co robisz?	Staram się uratować dziewczynkę żydowską	Zamierzam odprowadzić żydowskie dziecko na posterunek	Zamykam drzwi przed żydowską dziewczynką
Dlaczego to robisz?	Jest mi jej strasznie żal, chcę ją uratować	Bo taki jest mój obowiązek	Boję się, że Niemcy wymordują moją rodzinę
Czy wiesz jakie są tego konsekwencje?	Wiem, że grozi mi za to kara śmierci	Dziecko może zginąć, niektórzy sąsiedzi mnie potępiają	Dziewczynka może zginąć
Jak się z tym czujesz?	Boję się, że sołtys wyda mnie Niemcom	Uważam, że dobrze spełniam swój obowiązek	Nie mogę inaczej postąpić

Warsztat 1 cd

9. Ćwiczenie dramowe cd

Zaproponuj, aby uczniowie ułożyli z przygotowanych odpowiedzi 3 krótkie opowiadania a potem je głośno przeczytali (slajd 13)

Medal Sprawiedliwych dla rodziny Goławskich (po prawej)

Opowieść Józefa Goławskiego

(przykładowa)

Nazywam się Józef Goławski. Mieszkam we wsi. Staram się uratować dziewczynkę żydowską. Jest mi jej strasznie żal, chcę ją uratować. Wiem, że grozi mi za to kara śmierci. Boję się, że sołtys wyda mnie Niemcom.

**Józef Goławski i Marcjanna Goławska w 2017 roku
zostali odznaczeni medalem
Sprawiedliwy wśród Narodów Świata**

<https://sprawiedliwi.org.pl/pl/historie-pomocy/wasze-opowiesci/historia-rodziny-pieniakow>

Biografia Jurka Ernera

ur. 1929

Jurek Erner

Warszawa

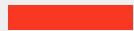
Poniatowa

Majdanek

Skarżysko-Kamienna,

Częstochowa

Buchenwald

Jurek Erner

Przed wojną mieszkał przy Placu Kazimierza 11. W getcie mieszkał z rodzicami i siostrą przy Ceglanej 10, szmuglował żywość przez mur. Ojciec zmarł w getcie na tyfus. Matka i siostra zostały wywiezione do Trebłinki. Jurek spędził Wielką Akcję po stronie aryjskiej, potem powrócił do getta i spotkał się z bratem. Brat Jurka walczył w powstaniu w getcie. W czasie powstania bracia spędzili 2 tygodnie na terenie szopu Toebbensa. Potem zostali wywiezieni do Poniatowej. Jurek był następnie więźniem Majdanka, obozu pracy przymusowej Hasag w Skarżysku – Kamiennej a na końcu w Buchenwaldzie.

Zródło:

<https://new.getto.pl/pl/Osoby/E/Erner-Jurek-Nieznane>

Warsztat 2

1. Rozdaj uczniom Karty pracy poproś, aby na podstawie tekstu relacji (slajd 18) podali , uwzględniając chronologię wydarzeń, wszystkie miejsca pobytu Jurka, czas pobytu, warunki oraz wiek i wpisali je w odpowiednie rubryki tabeli (slajd 19)
2. Zaproponuj, aby uczniowie – na podstawie swojej wiedzy o Zagładzie oraz tekstu relacji scharakteryzowali podane miejsca ze wskazaniem , które z tych miejsc było kryjówką, gettem, obozem, obozem pracy. Można te miejsca zaznaczyć innym kolorem.

Jurek Erner (fragmenty relacji)

U nas w domu wszyscy zachorowali na tyfus, leżeli w szpitalu na Lesznie[...] Jak była pierwsza akcja w getcie, byłem po aryjskiej stronie[...] Brat kazał uciekać, nie wracać do getta. Poszedłem na Okęcie, znalazłem pracę koło Tarczyna, wieś Przyppków, tam pracowałem przez pół roku[...] Po pół roku już tak tęskniłem za rodziną, że nie mogłem jeść ani spać[...] pojechałem do Warszawy. Poszedłem na placówkę [ul.] Łucka 20[...] To była wiosna 1943[...] 2 tygodnie byliśmy u Tobbensa, potem nas wszystkich zabrali na Umschlagplatz. 3 dni i 3 noce staliśmy tam i czekaliśmy na transport. Bili i katowali nas Łotysze. Niemcy krzyczyli i policja żydowska też [...]

Powieźli nas do Poniatowej, ale ledwieśmy wyszli z wagonów kazali z powrotem. Ludzie wiedzieli, że jadą na śmierć. W drodze wyskakiwali[...] Przewieźli nas do Lipowej, tam był obóz jeńców sowieckich – Żydów. Stamtąd pieszo do Majdanka pod eskortą SS-manów[...] Poszliśmy do kąpieli, zaczęli oddzielać kobiety od i mężczyzn też[...] Po kąpieli ubrali nas w pasiki i 500 ludzi na blok[...] W obozie był karna praca [...] doły wykopywać i zakopywać, kamienie przenosić z jednego miejsca na drugie i potem z powrotem[...]

Pojechaliśmy do Skarżyska Kamiennej. Tam był obóz pracy, brud i ciężka praca ale więcej wolności. Pracowałem w hydraulice, przy centralnym ogrzewaniu [...] W lecie pognano nas na dwa miesiące do Sulejowa – 500 osób. Tam kopaliśmy okopy[...] Po dwóch takiej pracy posłali nas do Częstochowy. Pracowałem w fabryce części miesiąc do tanków[...] Przyjechaliśmy do obozu w Buchenwaldzie[...] To był straszny obóz. Ciągłe nowe kary i głód. Ludzie padali z wycieńczenia. Po trzech miesiącach była ewakuacja. Gnali nas 60 km pieszo.[...]

Źródło: AZIH, 301/259

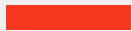

Miejsce	Czas pobytu	Warunki	Imię autora relacji, wiek
Warszawa, ul. Ceglana, Łucka, Leszno	Wrzesień 1939 – lipiec 1942	Brak chleba, kolejki, bombardowania, trudności aprowizacyjne, druty	Jurek Erner, 10-13 lat
Przypki k. Tarczyna	Pół roku (II połowa 1942)		13 lat
Warszawa, ul. Gęsia, Leszno	Kwiecień 1943		14 lat
Többens	2 tygodnie (maj 1943)		14 lat
Umschlagplatz	Maj 1943 (3 doby)		14 lat
Poniatowa, Lublin, ul. Lipowa, Majdanek	Maj 1943 – lipiec 1944		14-15 lat
Skarżysko-Kamienna	1944		15 lat
Sulejów	2 miesiące (lato 1944)		15 lat
Częstochowa	6 miesięcy (do stycznia 1945)		15-16 lat
Buchenwald	3 dni, 1945		16 lat
Stassfurt	3 miesiące (1945)		16 lat
Okolice Bitterfeld	Kwiecień 1945, marsz śmieci		16 lat
Warszawa			16 lat

Pytania do dyskusji końcowej

warsztat 2

- Na ile liczba miejsc pobytu wynikała z sytuacji, w której znalazł się bohater relacji?
- Czy częsta zmiana miejsc była jego wyborem?
- Jakie uczucia towarzyszyły bohaterowi w kolejnych miejscach pobytu?
- Czym wyrażała się jego odwaga?

Dziękuję za uwagę

